

Het was niet alleen vanwege het verlies van hun geliefden of het inmiddels doorgedrongen besef van de immense verwoestingen, die waren aangericht en de daarmee gepaard gaande noodzaak tot herstel, waardoor de afgelopen jaren voor de meeste mensen moeilijk waren geweest, maar ook omdat de oorspronkelijke gevoelens van blijdschap over de bevrijding werden getemperd door de ontzetting over de onthullingen van de verschrikkingen, waartoe de mens in staat was gebleken. Verdriet en woede vochten dientengevolge met de behoefte om te vergeten en de hartstochtelijke wens om de wereld, na alles wat gebeurd was, een nieuw aanzicht te geven. Maar des te meer het besef groeide van de wreedheden die plaats hadden gevonden, des te meer men zich realiseerde dat de herinnering eraan bewaard moest blijven, in de hoop dat zoiets niet weer zou geschieden en dat om die reden, hetgeen zich had voltrokken, nooit zou mogen worden vergeten. Het was immers van een aard en omvang die het vermogen zoiets te kunnen begrijpen ver te boven ging, drukte derhalve zwaar op de harten van de mensen. Hoe had dit kunnen geschieden? Waarom toch, waarom?

Maar toen was er die geweldige zomer, prachtige dagen onder een gebeeldhouwde zon in een strakblauwe lucht, er leek maar geen eind aan te komen. Het voelde voor iedereen als een beloning voor het doorzettingsvermogen, waarmee men in de afgelopen periode het hoofd had geboden aan alle problemen. Onzekerheid en angst voor de toekomst maakten plaats voor zelfvertrouwen en bravoure. Met volle teugen werd genoten van elkaars gezelschap en tot laat in de avond waren overal in straten en in parken, de schrille stemmetjes van spelende kinderen hoorbaar, van tijd tot tijd overstemd door een moeder die riep dat haar kind binnen moest komen. Totdat, als een donderslag bij heldere hemel, de herfst zijn intrede deed, meedogenloos, van de ene op de andere dag, binnengeslopen als een dief in de nacht. Regen, eindeloos veel regen en een gure wind deden iedereen vluchten onder paraplu's en in dikke jassen. Vanuit hun aangenaam verwarmde vertrekken keken de mensen naar de uitgestorven straten en zagen hoe het hemelwater de vensters striemde en de doorweekte bladeren in de bomen zich kansloos overgaven aan de zwaartekracht, waardoor ze verwerden tot een speelbal van de wind. Er werd door menigeen gehuiverd bij de gedachte aan het moment, waarop hij of zij, gedwongen door het leven van alledag, niet langer zou kunnen voorkomen, om eropuit te gaan en daardoor de elementen zou moeten trotseren. En die dag, enkele weken later, was het wederom, tot veler verrassing, in de loop van de middag begonnen te sneeuwen en het hield maar niet op, alsof de spreekwoordelijke hemelpoorten door iemand waren geopend.

Met de onverzettelijkheid van een ijsbreker, ploegde de ambulance zich diep in de nacht een weg door het dikke pak vers gevallen sneeuw. De vastberaden blik van de chauffeur verried de impact van de extreme omstandigheden op zijn gemoed,

maar het was vooral de wanhopige toon, die aan de telefoon in de stem van de vroedvrouw had geklonken, die hem had geraakt en waardoor hij nu zo gespannen was.

De vliezen waren gebroken, maar de weeën wilden niet op gang komen, de boreling lag verkeerd, of ze alstublieft zo snel mogelijk konden komen. Spoed was geboden, moeder en kind verkeerden in levensgevaar.

Natuurlijk, hij had er ooit bewust voor gekozen om in de verpleging te gaan en toen ze hem daarna hadden gevraagd of hij er iets voor voelde ambulancechauffeur te worden had hij, na uiterst moeizaam overleg met zijn vrouw, ja gezegd. Enthousiast had hij haar verteld over de gevoelens van opwinding, die hem bekropen wanneer hij wegreed in de oude Amerikaanse legerambulance, hoe hij zich dan vergezeld voelde door ingebeelde heldenmoed en hoezeer hij genoot van de grommende ingewanden van het opzichtige voertuig. Hij beschouwde het als zijn beste kameraad, sprak het aan met ouwe makker, wanneer ze alleen waren. Zij had hem gevraagd of ie niet goed bij zijn hoofd was: twee jonge kinderen en dan een dergelijk risico aangaan. Hij had plechtig moeten beloven, te allen tijde zijn eigen welzijn voorop te zullen stellen. Diep vanbinnen was ze trots op haar man, die bereid was zijn eigen leven te riskeren om dat van een ander, een onbekende, misschien te kunnen redden. De in het vooruitzicht gestelde loonsverhoging deed de rest. Achteraf had ze er spijt van, dat ze dat een rol had laten spelen in hun gesprek over zijn veiligheid, de man van wie ze zielsveel hield, maar de gedachte aan hetgeen ze met dat extra geld voor de kinderen zou kunnen doen in deze moeilijke tijd, had haar over de streep getrokken. Soms viel het onregelmatige leven hem zwaar, maar meestal was hij tevreden met zijn baan. Het werk was weliswaar emotioneel veeleisend, maar hij bleek ertegen opgewassen en het

schonk hem een enorm gevoel van voldoening, wanneer zijn rol in een levensbedreigende situatie van doorslaggevende betekenis bleek te zijn geweest.

Af en toe echter, zoals nu, waren de omstandigheden zo extreem, dat hij zichzelf afvroeg: mijn God, waarom heb ik ooit besloten, dít te willen? In het holst van de nacht, ik zie geen hand voor ogen! Wat een ellende! Misschien had ze toch gelijk, had ik er niet aan moeten beginnen! Ach wat!

‘Man, dit is niet te doen,’ klonk de stem van de verpleger naast hem, ‘het is verschrikkelijk! Je ziet geen hand voor ogen!’

’t Is maar goed, dat we de wijk kennen, anders zouden we het nooit vinden! Ik wou dat ik in m’n stamcafé zat of in bed lag, alles beter dan dit!’

De harde oostenwind joeg de sneeuwvlokken in een dance macabre tegen de gevels van de huizen, waarachter de bewoners zichzelf, diep weggedoken onder de dekens, beschermden tegen de vrieskou. Dit was niet de sneeuw van Kerstmis, van open haarden, van kinderen die sneeuwpoppen bouwen en van huiselijkheid. Dit was de sneeuw des doods, van door bevriezing gestorven daklozen en eindeloos dierenleed.

De witte kater in de vensterbank zag de ambulance voorbijrijden en de wereld langzaam veranderen in de kleur van zijn vacht.

‘Dit is de straat, hier moet het zijn. Zie je ergens licht branden? Het is op 179, kun je ergens een huisnummer lezen?’

‘Onmogelijk,’ antwoordde zijn metgezel, ‘rij maar gewoon de straat in. Daar, een heel eind verderop links, daar brandt volgens mij licht, dat moet het wel zijn!’

Dichterbij gekomen, zagen ze in de deuropening een man heftig staan zwaaien naar het naderende voertuig. De manier waarop verried overduidelijk dat hij zich met zijn situatie geen raad wist. Hij was klaarblijkelijk in paniek!

Al voordat de ambulance de hoek om was gedraaid, had de zwaailamp op het dak van het voertuig de man laten weten dat deze in aantocht was. Het licht gleed met tussenpozen, als ware het de signalering van een mobiele vuurtoren, langs de gevels van de huizen, lang voordat de wagen zichtbaar werd. Half verscholen achter de voordeur, ingepakt in een dikke jas en een shawl om de hals en half voor het gezicht, had hij zich - zo goed en zo kwaad als het ging - geprobeerd te beschermen tegen de sneeuw en de binnenstormende vrieskou, maar die lieten zich niet zomaar bedwingen. Het deerde hem echter totaal niet, de angst over het lot van zijn vrouw en kind maakten hem volkomen gevoelloos voor de elementen. Zij was zijn alles, betekende de wereld voor hem, sinds hij haar had leren kennen aan het begin van de oorlog, toen de Duitsers hem als onderhoudsmonteur te werk hadden gesteld bij haar vader, een grote vervener in het noorden van de provincie. Nadat ze ja had gezegd, waren ze direct na de bevrijding getrouwd en nu was hun tweede kind op komst. Hij had zich voorgenomen alles in het werk te zullen stellen om zijn gezin datgene te geven, wat hij zelf in zijn jeugd had moeten missen, het zou hen nergens aan ontbreken.

God, laat het alstublieft goed gaan, laat haar leven, wat moet ik beginnen zonder haar!

Routineus draaide de ambulance het trottoir op, zo dicht mogelijk bij de voordeur, waarna de brancard razendsnel werd uitgeladen.

‘Mijn vrouw ligt hier beneden, rechts aan het einde van de gang, de vroedvrouw is bij haar, ik houd de tussendeur wel tegen!’

Bij het openen ervan begon de hanglamp aan het plafond van de vestibule door de felle wind gevaarlijk heen en weer te zwaaien. Snel werd de voordeur gesloten. Het gepiep van de

ijzeren wieltes over de stenen vloer begeleidde de mannen door de gang, waarin de warmte hen vanuit de openstaande deur reeds tegemoet kwam. Dansende vlammetjes die oprezen uit de roodgloeiende kolen in de haard werden weerspiegeld in de zwart gelakte piano aan de overzijde van de kamer. Onder de gesloten klep, ter bescherming van de ivoeren toetsen van het kostbare instrument, een huwelijksgeschenk van haar ouders, lag een doek met daarop de tekst “Ora et Labora!”. In sierlijke letters en nauwgezet door de vrouw des huizes geborduurd tijdens de afgelopen weken. Ze had daarmee de tijd gedood, gevolg van de slechte weersomstandigheden, die haar en haar kind aan huis hadden gekluisterd. Vaak wanneer ze het rieten mandje met daarin haar spulletjes had gepakt, dacht ze terug aan de lange, gezellige winteravonden van weleer, waarop haar moeder, haar en haar zussen deze vaardigheid had bijgebracht. En dikwijls, wanneer ze had gespeeld en de langwerpige doek teruggeplaatst, deed dit haar bij het sluiten van de klep denken aan het moment op zondagochtend, waarop de pastoor haar de hostie toediende en zij vervolgens haar mond weer dichtdeed. Dat maakte dat ze moest glimlachen. In de hoek van de voorkamer naast de enorme boekenkast lag een hond, diep weggedoken in zijn mand, alsof het beest begreep dat het niet gepast zou zijn nu om aandacht te vragen. Aan de andere kant ervan, een hoeveelheid bijeengeraapt speelgoed.

In het achterste gedeelte van de kamer en suite lag, op een verhoogd bed zodat ze van beide kanten goed te benaderen was, de aanstaande moeder. Zacht kreunend probeerde ze om te gaan met de barensweeën, die haar volkomen in zichzelf hadden gekeerd. Tegen de wand achter het bed hing een kruisbeeld met daaraan vastgemaakt een palmtakje, plantaardige bestrijding van het kwaad boven een eiland begroeid met hoop en pijn.

Naast het bed zat de vroedvrouw, een ietwat gedrongen gestalte met een vriendelijk gezicht dat warmte uitstraalde. Met een washandje depte ze liefdevol het voorhoofd van de vrouw, terwijl ze haar moed insprak: 'De ambulance is er, schat. Je bent nu zo in het ziekenhuis, nog even volhouden!'

Sinds ze elkaar hadden leren kennen, tijdens de zwangerschap van haar eerste kindje, was er een vertrouwensband ontstaan tussen beide vrouwen. Zij had haar uitvoerig verteld over haar familie en over het leven op het dorp. Tenslotte had ze haar ook toevertrouwd, dat ze lang had gearzeld alvorens in te stemmen met een huwelijk, nadat hij haar gevraagd had, maar uiteindelijk had ze toch ja gezegd.

En zij had haar verteld over de dood van haar man. Hoe hij, teruggekeerd uit krijgsgevangenschap, zozeer was veranderd dat de kinderen hun eigen vader niet hadden herkend. Van de altijd opgeruimde en vriendelijke man was hij geworden tot een broodmagere schaduw van de mens van weleer. Het perkamenten gezicht met daarin de holle blik waren een permanente getuigenis van het doorstane leed. Als hij 's nachts schreeuwend en wild om zich heen slaand het ondergane lot opnieuw beleefde, kostte het haar de grootste moeite hem te kalmeren. Huilend had hij haar eens verteld over het leven in het strafkamp en hoe ze gedwongen werden om de lijken te ruimen uit de puinhopen, die het gevolg waren van de bombardementen door de geallieerden. Hij had haar daarbij aangekeken, maar niet gezien, was zo gespannen geweest dat de armleuning van zijn stoel was afgebroken. Daarna wilde hij er nooit meer over praten.

En toen was hij begonnen te drinken, liet zich soms dagen achtereen niet zien om dan plotseling weer op te duiken en beterschap te beloven. Uiteindelijk hadden ze hem gevonden in een afgelegen schuurtje, omringd door lege flessen. De

gevaarlijk grommende zwerfhond, die naast hem lag, hadden ze af moeten schieten. Hij moest al enkele dagen dood zijn geweest.

Niets aan haar houding of gedrag verried daarna dat het leven haar niet erg gunstig gezind was geweest. Ogenschijnlijk bleef ze de opgewekte, behulpzame vrouw en moeder van voorheen. Evengoed had ze God wel duizend keer gevraagd waarom toch, maar een antwoord had ze niet gekregen. Waarom was uitgerekend haar dit allemaal overkomen? De pastoor, die haar hielp bij de verwerking, had verteld dat ze beter kon proberen het verleden een plek te geven, het te laten rusten. Gods wegen waren onnavolgbaar, er waren er velen zoals zij, het leed had ontelbaren getroffen. Maar vanaf nu zouden de mensen zich weer gaan richten op de toekomst en moest iedereen zich inspannen om het grauwe verleden plaats te doen maken voor een zonnige toekomst! Niet iedereen lukte dat, sommigen hadden te veel meegemaakt. Jacques had door het sleutelgat van de hel gekeken, was daardoor verworden tot een engel met gebroken vleugels en ter aarde gestort. De Heer zou hem evengoed in genade aannemen en hij zou in geweiide grond worden begraven, daar zou de eerwaarde zelf op toezien. Onlangs had ze in een tijdschrift een afbeelding gezien van een beeldengroep, gemaakt door ene Auguste Rodin; De Burgers van Calais geheten. Ze had er 's nachts over gedroomd en gemeend in één van hun haar man te herkennen. Het had haar wekenlang achtervolgd, de wond hernieuwd opengereten.

Zij had zich daarna nog meer betrokken gevoeld bij haar werk, want nieuw leven betekende immers nieuwe hoop! “Borelingen zijn drenkelingen en ik zet ze veilig op de kade!” waren haar gevleugelde woorden.

Voorzichtig werd de vrouw op de brancard getild, toegedekt

met dekens en vervolgens heel rustig in de ambulance gebracht.

'U kunt beiden met ons meerijden!'

Twee uur later was ik geboren en kon het gevecht beginnen!